

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ БАНКІ
№ 17 БАСПАСӨЗ Р Е Л И З 1
2009 жылғы 3 тамыз

**Кредит нарығын дамытудың сапалық
өлшемдері туралы**

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі 2009 жылғы шілдеде жүргізген «Кредит нарығының жағдайы және өлшемдерінің болжамы» тұрақты зерттеу нәтижелері заемшылардың жоғары жалпыэкономикалық салалық және жеке тәуекелдерінің сақталуын басым бағалаудың банктердің қатаң кредит саясатын сақталуын айқындайтынын растап отыр, бұл өз кезегінде ішкі кредит нарығының сыйымдылығын төмендетеді. Басқа жағынан алғанда, респонденттердің бағалауы өнеркәсіптің базалық салалары тәуекелдерінің одан әрі өсуін көрсетпейді, сондай-ақ банктердің жеке тұлғалармен жұмыс істеуге неғұрлым айқын ниеті байқалады. Кредиттеуді одан әрі жандандырудың шектеу факторы орташа банктер тарапынан оң көзқарасының пайда болуы неғұрлым айқын болу фактісі болып табылады, ал ірі банктердің кредит нарығының сапалық сипаттамаларына қатысты консервативтігі басым болып отырған кезде,. Бұл ретте қорландыру ресурстары үшін жоғары бәсекелестік, кредиттік операциялардың шектеуші кірістілігі тәуекел деңгейі жоғары болған кезде орташа банктердің тәуекелді кредиттеу бөліктеріндегі, атап айтқанда тұтынушылық кредиттеудегі неғұрлым өктем стратегияға ынталандырады.

Ірі және орташа банктер корпоративтік сектор тарапынан кредиттік ресурстарға баяу сұранысты көрсетіп отыр. Сұраныстың өзгермегенін мәлімдеген респонденттердің үлесі 2009 жылғы 1-тоқсандағы 44%-дан 2-тоқсандағы 52%-ға дейін өсті. Сондай-ақ алдыңғы тоқсанның нәтижесі бойынша сұраныстың 24%-дан 18%-ға дейін қысқарғанын көрсеткен респонденттер үлесінің кейбір төмендеуі байқалды.

Қаржылық емес ұйымдар, бұрынғыша кредиттік ресурстарды басым түрде болып отырған борыштарды қайта құрылымдау және айналым капиталын қаржыландыру үшін тартады.

Нарықта бұрынғы консервативтік-қатаң кредит саясатының сақталуы байқалып отыр – респонденттердің 76% кредит саясатын бұрынғы деңгейде қалдырды, ал 18% жуығы оны шамалы қатаңдатты. Негізгі себебі – респонденттердің 80% 2009 жылғы 2-тоқсанда ұлғайғанын көрсеткен кредит тәуекелін басқару қажеттілігі. 2009 жылғы 2-тоқсанда кредиттеу талаптарына орай кредиттеудің тәуекелді түрлері бойынша маржаның едәуір ұлғаюы

(респонденттердің 47%) және кредиттерді кепілдік қамтамасыз етуге талаптардың қатандануы (респонденттердің 46%) орын алады.

Банктердің кредиттік нарық бойынша болжамдарында 2009 жылғы 3-тоқсанда кредит саясатына қатысты консерватизм және заемшылар тарапынан қалыпты сұранысты күтуі сақталып отыр, атап айтқанда:

- респонденттердің көпшілігі (58%) кредиттік ресурстарға сұраныс 2009 жылғы 3-тоқсанда өзгеріссіз қалады деп болжамдайды;
- банктердің кредит саясатын қайта қарауға ынтасы жоқ: респонденттердің 70%-ға жуығы оны өзгертуді жоспарламайды;
- кредиттеудің баға талаптарының айтарлықтай өзгеруі жоспарланбайды. Стандарттық кредиттер бойынша маржа талаптарының сақталуын респонденттердің 82%-ға жуығы атап көрсетті, банктердің 58%-ы кредиттеудің тәуекелді түрлері бойынша маржаны арттыруды жоспарламайды.

2009 жылғы 1-тоқсандағы деңгейде жеке тұлғалардың тарапынан кредиттік ресурстарға сұраныстың сақталуын басым бағалауға қарамастан сұраныстың өзгеруін белгілеген респонденттердің балансы тұтынушылық кредиттеу бөлігіндегі сұраныстың өсу жағына қарай өзгереді.

Тұтастай алғанда, респонденттердің 55%-ға жуығы тұтынушылық кредиттеу нарығында, 44% – ипотекалық нарықта сұраныстың бұрынғы деңгейде сақталып отырғандығын атап өтті. Әсіресе сұраныстың едәуір төмендеуі шетел валютасындағы кредиттеу бөліктерінде бағаланып отыр.

Тұтынушылық кредиттеуге сұраныстың аздап өсуі кейбір ұсақ және орташа банктердің нарықтың осы бөлігін кредиттеуге ықылас білдіруіне байланысты, себебі тұтынушылық кредиттеу нарығы салынған капиталдың тез айналымдылығымен және барынша жоғары кірістілік алу мүмкінділігімен сипатталады. Ипотекалық кредиттеудегі шектеулі сұратуға жылжымайтын мүлік нарығын дамытудың белгісіздік факторлары және халықтың борышқа қызмет көрсету сенімсіздігі ықпал етіп отыр.

Респонденттердің басым көпшілігі (75%) 2-тоқсанда жеке тұлғаларға қатысты кредит саясатын өзгеріссіз қалдыруды жөн көрді.

Банктердің жеке тұлғалардың тарапынан сұранысқа қатысты жақын арадағы 3 айға арналған күтулері алдыңғы тоқсандағымен бара-бар үрдістерді көрсетеді: ағымдағы кредиттік саясат сақталған кезде тұтынушылық кредиттеу бойынша сұраныстың өсуін бағалау неғұрлым оптимистік тұрғыдан көрінді, мәселен респонденттердің ипотека бойынша 22%

салыстырғанда тұтынушылық кредиттеу бойынша сұраныс - 37%, бұған қарағанда сұраныстың аз ғана өсуі күтілуде. Кредит саясатын респонденттердің 22%-ы ипотека бөлігінде және 19%-ы тұтынушылық кредиттеу бөлігінде қатаңдатуды жоспарлауда.

Пікіртерім нәтижелері бойынша банктер несие портфелі сапасының аз ғана нашарлауын атап өтті. Несие портфелінің сапасын жақсарту бойынша негізгі шаралар екінші тоқсанда да өзінің маңыздылығын сақтады. Бұл ретте неғұрлым белсенді пайдаланыла бастаған шаралардың, атап айтқанда, кезеңдегі жеңілдікті кредиттерді (кредиттік каникулдар) пайдаланудың және салалық лимиттер мен бір заемшыға арналған лимиттерді пайдаланудың болғандығын атап айту қажет.

Банктер жуық арадағы 3 айда несие портфелі сапасының аз ғана нашарлауын күтуде - респонденттердің 46%-ы бұдан әрі аз ғана нашарлауын күтуде және респонденттердің 43%-ы көрсеткіштің өзгеріссіз қалатынын болжауда. Корпоративтік секторды және жеке тұлғаларды кредиттеу бөліктері бойынша тиісінше 30% және 43% портфель сапасының нашарлауы күтілуде, 50% және 52%-ы портфель сапасының бұрынғы деңгейде қалатынын күтуде.

Заемдардың ұлғаюы және кепіл мүлкін өндіріп алу жағдайлары байқалуда, бұл ретте кепілдердің өз құны төмендейді.

Банктер негізгі проблемалардың бірі - кепіл мүлкінің құнсыздануы, оның ішінде жылжымайтын мүлік бағасының төмендеуі деп тауып отыр. Осы проблеманың өткірлігін ескере отырып, бірқатар банктер кепілдердің құнсыздануының кредиттік портфельдің сапасына ықпалын азайту жөнінде шаралар кешенін әзірлеуді бастады, оның ішінде бұрын берілген заемдар бойынша қосымша кепілдер тарту рәсімдері әзірленуде.

Зерттеу нәтижелері Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің сайтында «Қаржы тұрақтылығы» бөлімінде (www.nationalbank.kz) орналастырылады.